

RONA AYBAY

1935'te İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni 1959'da bitirdikten sonra aynı fakültede doktora yapan Aybay, 1964'te Columbia Üniversitesi'nde Karşılaştırmalı Hukuk alanında Yüksek Lisans derecesi aldı. 1973'te doçent, 1980'de profesör oldu. ODTÜ'de Kamu Yönetimi bölümü başkanlığı, ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Dekanlığı ve A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) dekan yardımcılığında da bulunan Rona Aybay, 12 Eylül'den sonra YÖK'ün 1402 sayılı yasa dayandırdığı bir kararıyla üniversiteden uzaklaştırıldı; 7 yıl sonra Danıştay kararıyla üniversiteye döndü. Avrupa Konseyi İrkçılık ve Hoşgörüsüzlük Savaşım Komisyonu ile Bosna-Hersek'teki insan hakları ihlallerini incelemekle görevli AĞİT Komisyonu üyeliklerinde bulunan Aybay, Bosna-Hersek İnsan Hakları Mahkemesi'nde, kurulduğu 1996 yılından, kapandığı 2003 yılına kadar Avrupa Konseyi tarafından seçilmiş uluslararası yargıç olarak görev yapmıştır. Aybay, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin etkinliğini arttırmak üzere, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nce oluşturulan 11 üyeli "Akil Kişiler Grubu"na üye seçilmiştir. 2006-2011 yıllarında Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi Başkanı olan Prof. Dr. Rona Aybay'ın *Façızım* (Murat Sarıca ile birlikte, 1962), *Karşılaştırmalı 1961 Anayasası* (1963), *Robert Owen* (1970, 2005 ve 2012) ve *Yurttaşlık (Vatandaşlık) Hukuku* (1982, son basım 2008), *Esra Dardağan ile birlikte Yasaların Uluslararası Düzeyde Çatışması* (Kanunlar İhtilafı) (2005) ve *Yabancılar Hukuku* (2005, yeni basım 2007), *Uluslararası Yargı* (2013), *An Introduction to Law* (2019), *Tarih ve Hukuk Açısından Konsolosluk* (2019), *İnsan Hakları Hukuku* (son basım 2019), *Elif Oral ile birlikte Kamusal Uluslararası Hukuk* (son basım 2016), *Aydın Aybay / Ali Pehlivan ile birlikte Hukuka Giriş* (son basım 2019) gibi kitapları vardır. Yazar, İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim üyesidir.

NİMET ÖZBEK

1971'de Ceyhan'da doğdu. 1989 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girerek 1994'te mezun oldu. Aybay Hukuk Araştırmaları Vakfı tarafından 1990 yılında düzenlenen "İnsan Hakları Açısından Laiklik" ve 1993 yılında "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Türk Hukukundaki Yeri" konulu yarışmada mansiyon ödülü (Teoman Uykur ile birlikte) kazandı. Ankara Barosu'nda avukatlık stajını tamamlayarak avukat oldu. AÜHF Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Türkiye'deki Yabancıların Öğrenim ve Öğretim Özgürlüğü" isimli yüksek lisans teziyle (Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara 2000) yüksek lisans yaptı. London University School of Oriental and African Studies'te (2002) ve Lyon 3 Üniversitesi'nde (2004) araştırma bursu kazandı. 2002'de AÜHF Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Milletlerarası Özel Hukukta İhtiyati Tedbirler" isimli teziyle "hukuk doktoru" ünvanını aldı. *Brüksel (I) Tüzüğü İşığında AB Hukukunda Geçici ve Koruyucu Tedbir Kararları*, (Ankara 2009), *Milletlerarası Usul Hukukunda Geçici Hukuki Koruma*, (Ankara 2013) ve -7 yazarlı- *Yaşayan Lozan*, (Ed. Çağrı Erhan, *Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*, Ankara 2003), kitapları ile çok sayıda makalesi bulunmaktadır. Birçok uluslararası kongrede tebliğ sunan yazar, halen Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde yardımcı doçent olarak çalışmaya devam etmektedir.

GİZEM ERSEN PERÇİN

1982'de İstanbul'da doğdu. 2005 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı üniversitede Prof. Dr. Rona Aybay danışmanlığında yazdığı "Yabancıların Evlenme Hakkı" isimli tezi ile yüksek lisansını tamamladı. İki yıl avukat olarak çalıştıktan sonra, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilimdalı'nda beş yıl süre ile araştırma görevlisi olarak çalıştı. Doktora derecesini ise, İstanbul Üniversitesi'nde Prof. Dr. Günseli Öztekin Gelgel danışmanlığında yazdığı "Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Mal Rejimleri" isimli teziyle 2014 yılında aldı. Doktora tez çalışmalarının bir kısmını Londra Üniversitesi İleri Hukuk Araştırmaları Enstitüsü'nde gerçekleştirdi. 2014-2017 yılları arasında Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Milletlerarası Özel Hukuk Anabilimdalı yardımcı doçenti olarak çalıştı. "Kuzey Kıbrıs ve Türk Vatandaşlık Hukuklarına İlişkin Bir Karşılaştırmalı Hukuk Çalışması", "Gerekçesiz Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Engeli", "Konsolosluk Evlenmeleri", "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri", gibi çeşitli akademik çalışmalarını bulunan Perçin, halen İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde çalışmalarına devam etmektedir.

İçindekiler (Özet)

- 1 BİRİNCİ BÖLÜM Genel Bilgiler**
- 3 I. Giriş
- 13 II. Uyrukluk (Vatandaşlık) Hukuku'nun Niteliği
- 25 III. Uyrukluğun Hukuk Düzeni Bakımından Önemi ve Çeşitli Hukuk Dallarıyla İlişkisi
- 51 IV. Uyrukluk Konusunda Üç Temel İlke
- 59 V. Türk Vatandaşlık (Uyrukluk) Hukuku'nun Tarihçesi
- 83 VI. Türk Vatandaşlık Hukuku'nun Uygulanmasıyla İlgili Yönetmelik Yapı
- 87 İKİNCİ BÖLÜM Türk Vatandaşlığının Kazanılması**
- 89 I. Giriş
- 93 II. Öz (Asli) Vatandaşlık
- 105 III. Sonradan Kazanılmış (Müktesep) Vatandaşlık
  - 105 1. Yönetmelik Kararla Vatandaşlığa Alınma (Telsik)
  - 147 2. Seçme Hakkı Kullanma Yoluyla Türk Vatandaşlığı Kazanma
  - 153 3. İskân Kanunu'na Göre Türk Vatandaşlığının Kazanılması
- 161 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Türk Vatandaşlığıyla İlişkinin Kesilmesi**
- 163 I. Giriş
- 169 II. Seçme Hakkını Kullanma Yoluyla Türk Vatandaşlığından Ayrılma
- 177 III. Türk Vatandaşlığından "Çıkma"
- 199 IV. Türk Vatandaşlığından Yoksun Bırakılma Halleri
- 211 V. Yönetmelik Kararla Vatandaşlığa Alınmanın "İptal"i
- 223 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Yeniden Türk Vatandaşlığının Kazanılması**
- 225 I. Giriş
- 227 II. 5901 sayılı TVK'da İkamet Koşulu Aranmadan Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması

- 231** III. Türkiye’de İkamet Koşuluyla
Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması
- 235** **BEŞİNCİ BÖLÜM Türk Vatandaşlığına İlişkin Konularda
Kanıtlama (İspat) ve Yargı Yolu**
- 237** I. Giriş
- 239** II. Türk Vatandaşlığının Kanıtlanmasında
Biçim ve Kanıtlama Araçları
- 247** III. Yargı Yolu
- 259** **ALTINCI BÖLÜM Uyruluk Hukuku Açısından
Devletlerin Ardıllığı ve Arazi Değişimi**
- 263** I. Genel Olarak
- 265** II. Uluslararası Antlaşmalar
- 267** III. Türk Uygulaması
- 271** IV. Yeni Gelişmeler
- 279** **YEDİNCİ BÖLÜM Gemilerin, Hava Araçlarının
ve Tüzel Kişilerin Uyrukluğu**
- 281** I. Giriş
- 283** II. Gemilerin Uyrukluğu
- 303** III. Hava Araçlarının Uyrukluğu
- 309** IV. Uzay Araçları
- 311** V. Tüzel Kişilerin Uyrukluğu
- 319** **EKLER Temel Yasa Metinleri**
- 393** **Kaynakça**
- 401** **Kavram Dizini**

İçindekiler (Ayrıntılı)

- xv Kısaltmalar
xvii 2019 Basısına Önsöz
xix İstanbul Bilgi Üniversitesi'nce Yayımlanan
Dördüncü Basıya Önsöz
xxi İstanbul Bilgi Üniversitesi'nce Yayımlanan
Üçüncü Basıya Önsöz
xxiii İkinci Basıya Önsöz

1 BİRİNCİ BÖLÜM Genel Bilgiler

3 I. Giriş

- 3 1. Genel Olarak
6 2. Deyim Sorunu
11 3. Gerçek Kişiler Dışındaki Varlıkların Uyraklığı Sorunu

13 II. Uyraklık (Vatandaşlık) Hukuku'nun Niteliği

- 13 1. Giriş
14 2. Uyraklık Hukuku'nun Kaynakları
14 (i) Ulusal Kaynaklar
14 (ii) Uluslararası Kaynaklar
16 3. İç Hukuk (Ulusal Hukuk) Açısından
19 4. Uluslararası Hukuk Açısından

25 III. Uyraklığın Hukuk Düzeni Bakımından Önemi ve Çeşitli Hukuk Dallarıyla İlişkisi

- 26 1. Anayasa Hukuku Bakımından
29 2. İdare Hukuku Bakımından
30 3. Sosyal Güvenlik Hukuku Bakımından
31 4. Ceza Hukuku Bakımından
34 5. Uluslararası Hukuk (Devletler Umumi Hukuku;
Kamusal Uluslararası Hukuk) Bakımından
35 A. Diplomatik Koruma
35 a) Genel Olarak
38 b) Diplomatik Koruma ile Uyraklığın İlişkisi
40 c) Yeni Gelişmeler
42 B. Uyraklık, Ülkeye Kabul Yükümlülüğü
43 6. İnsan Hakları Bakımından
47 7. Usul Hukuku Bakımından
50 8. Vergi Hukuku Bakımından

- 51** IV. UyrukluK Konusunda Üç Temel İlke
- 52** 1. Her Kişinin Uyrukluğu Olmalıdır
- 55** 2. Her Kişinin Yalnız Bir Uyrukluğu Olmalıdır
- 56** 3. Kişi, Uyrukluğunu Seçmede ve Değiştirmede Özgür Olmalıdır
- 59** V. Türk Vatandaşlık (UyrukluK) Hukuku'nun Tarihçesi
- 59** 1. Osmanlı Dönemi
- 62** 2. Cumhuriyet Dönemi
- 62** A. 1924 Anayasası
- 64** B. 1312 Sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu (23 Mayıs 1928)
- 65** C. 1961 Anayasası
- 67** Ç. 403 Sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu (1964)
- 70** D. 1982 Anayasası
- 72** E. 1961 ve 1982 Anayasalarının Vatandaşlık Tanımıyla İlgili Eleştiriler
- 72** F. 5901 Sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu (2009)
- 74** G. Türkiye ve "Çifte UyrukluK" Sorunu
- 74** a) Genel Olarak
- 76** b) 403 sayılı TVK'da ve Askerlik Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler
- 78** c) Sonuç
- 83** VI. Türk Vatandaşlık Hukuku'nun Uygulanmasıyla İlgili Yönetmel Yapı
- 87** İKİNCİ BÖLÜM Türk Vatandaşlığının Kazanılması
- 89** I. Giriş
- 93** II. Öz (Asli) Vatandaşlık
- 94** 1. Soybağı (Nesep) Nedeniyle Kazanılan Öz Vatandaşlık
- 94** A. Evlilik İçi Soybağı
- 94** a) Babaya Göre
- 95** b) Anaya Göre
- 95** aa) 403 sayılı TVK Düzenlemesi
- 96** bb) 5901 sayılı TVK Düzenlemesi
- 97** B. Evlilik Dışı Soybağı
- 97** a) Babaya Göre
- 98** aa) Medeni Kanun'a göre
- 98** (i) Soybağının Düzeltilmesi (Ana ile Evlilik)
- 98** (ii) Babalığın Mahkeme Hükümüyle Belirlenmesi (Babalık Hükümü)
- 98** (iii) Tanıma
- 99** bb) Soybağının Yönetmel Kararla Düzeltilmesi
- 100** b) Anaya Göre
- 100** 2. Doğum Yeri Nedeniyle

- 105 III. Sonradan Kazanılmış (Müktesep) Vatandaşlık**
- 105 1. Yönetmelik Kararla Vatandaşlığa Alınma (Telsik)**
- 105 A. Giriş**
- 105 a) Genel Olarak**
- 110 b) Başvuru ve İnceleme Usulü**
- 111 c) Yargı Denetimi**
- 114 B. Olağan/Genel Yol (Olağan Telsik)**
- 114 a) Ergin ve Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmak**
- 115 b) Beş Yıl Süreyle Türkiye’de İkamet Etmiş Olmak**
- 115 (i) Türkiye’de Oturmaları Türk Kanunlarına Uygun Olmayanlar**
- 115 (ii) Türkiye’de Türk Kanunlarına Uygun Olarak Oturanlar**
- 118 c) Türkiye’de Yerleşme Kararında Olmak**
- 118 ç) İyi Ahlâk Sahibi Olmak**
- 120 d) Sağlıklı Olmak**
- 120 e) Türkçe Konuşabilmek**
- 121 f) Geçimini Sağlayabilmek**
- 121 g) Millî Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Hali Bulunmamak**
- 122 h) Yabancı Devlet Vatandaşlığından Çıkma**
- 123 C. Türk Vatandaşlığını Olağan Telsik Yoluyla Kazanma Usulü**
- 123 D. Ayrık (İstisnai) Yol (Olağanüstü Telsik)**
- 124 a) Türkiye’ye Sanayi Tesisleri Getiren veya Bilimsel, Teknolojik, Ekonomik, Sosyal, Sportif, Kültürel, Sanatsal Alanlarda Olağanüstü Hizmeti Geçen yada Gececeği Düşünülen ve İlgili Bakanlıklarca Haklarında Gerekçeli Teklifte Bulunulan Kişiler**
- 125 b) Vatandaşlığa Alınması Zorunlu Görülen Kişiler**
- 126 c) Göçmen Olarak Kabul Edilen Kişiler**
- 126 E. Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması**
- 126 F. Yetkili Makam Kararıyla Vatandaşlığa Alınmanın Sonuçları**
- 126 a) İlgili Açısından**
- 127 b) İlgilinin Yakınları Açısından**
- 129 G. Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması**
- 129 a) Giriş**
- 130 b) 403 Sayılı TVK Düzenlemesi**
- 133 c) 5901 sayılı TVK’da Evlenme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması**
- 133 aa) Evliliğin En Az Üç Yıldır Sürüyor Olması**
- 134 bb) Aile Birliği İçinde Yaşama**
- 134 cc) Evliliğin Devamı**
- 134 çç) Evlilik Birliği İle Bağdaşmayacak Faaliyetlerde Bulunmama**
- 135 dd) Millî Güvenlik ve Kamu Düzeni Bakımından Engel Teşkil Edecek Bir Hali Bulunmamak**

- 136 ee) Evlenmenin Geçerliliği
  - 138 ff) Yalancı (Göstermelik) Evlilikler
  - 141 d) Vatansızların (Yurtsuzların) Durumu
  - 142 e) Başvuru ve İnceleme Usulü
  - 143 H. Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması
    - 143 İ).Giriş
    - 144 II. 5901 sayılı TVK'da Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılması
  - 147 2. Seçme Hakkı Kullanma Yoluyla Türk Vatandaşlığı Kazanma
    - 147 A. Giriş
    - 147 B. Seçme Hakkından Yararlanabilecek Olanlar
      - 148 a) TVK'nın 21.Maddesi Uyarınca Türk Vatandaşlığını Kaybedenlerin Çocukları
      - 149 b) Doğumla KKTC Uyrakluğunu Kazanmış Olan Kişiler
        - 151 aa) Doğumla KKTC Uyrakluğunu Kazanmış Olmak
        - 151 ab) Türk Vatandaşlığı Kazanma Dileğini İçeren Başvuruyu Yetkili Türk Makamlarına Sunmak
    - 153 C. Seçme Hakkı Yoluyla Türk Vatandaşlığı Kazanmanın Eş ve Çocuklara Etkisi
  - 153 3. İskân Kanunu'na Göre Türk Vatandaşlığının Kazanılması
    - 154 A. Göçmenlerin Türk Vatandaşlığına Alınması
    - 160 B. Göçmenlerin Yararlandıkları Bağışıklıklar
- 161 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM Türk Vatandaşlığıyla İlişkinin Kesilmesi**
- 163 I. Giriş
    - 163 1. Genel Olarak
    - 165 2. 5901 Sayılı TVK'nın Sistemi
  - 169 II. Seçme Hakkını Kullanma Yoluyla Türk Vatandaşlığından Ayrılma
    - 169 1. Genel Olarak
    - 169 2. Seçme Hakkını Kullanarak Ayrılacak Kişiler
      - 169 A. 403 Sayılı TVK
      - 170 B. 5901 Sayılı TVK
    - 172 3. Seçme Hakkının Kullanılması Usulü
    - 173 4. Seçme Hakkı Yoluyla Ayrılmada Türk Vatandaşlığının Kaybedilmesi Anı
    - 174 5. Seçme Hakkını Kullanma Yoluyla Ayrılmının Sonuçları
      - 174 A. İlgili Açısından
      - 174 B. İlgilinin Yakınları Açısından
  - 177 III. Türk Vatandaşlığından "Çıkma"
    - 178 1. Çıkmanın Bağlı Olduğu Koşullar

- 178 A. Ergin ve Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmak
- 179 B. Yabancı Bir Devlet Vatandaşlığını Kazanmış Olmak veya Kazanacağına İlişkin İnandırıcı Belirtiler Bulunmak
- 181 C. Başvuran Kişinin İstencine İlişkin Koşullar
- 182 Ç. “Herhangi Bir Suç Nedeniyle yada Askerlik Hizmeti Nedeniyle Aranıyor Olmama” Koşulu ile “Hakkında Herhangi Malî veya Cezai Tahdit Bulunanlar”la İlgili Koşul
- 183 D. Başvuru Usulü
- 184 2. İçişleri Bakanlığının Takdir Yetkisi
- 184 3. Türk Vatandaşlığıyla İlişkinin Kesilmesi Anı
- 184 A. Çıkma Başvurusunda Bulunan Kişi, Başka Bir Devletin Uyuşu Değilse
- 185 B. Çıkma Başvurusunda Bulunan Kişi, Başka Bir Devletin Uyuşuysa
- 186 4. Türk Vatandaşlığından Çıkmanın Sonuçları
- 186 A. Vatandaşlıktan Çıkan Kişinin Türkiye’de Yararlanacağı Haklar Bakımından
- 186 a) 403 sayılı TVK Düzenlemesi
- 186 aa) 403 Sayılı TVK’nda 29. Maddenin Özgün Düzenlemesi
- 189 bb) 5203 Sayılı Kanun Dönemi
- 193 b) 5901 sayılı TVK Düzenlemesi
- 193 aa) Özgün Hali
- 194 bb) Değişik Hali
- 195 aaa) Hükümden Yararlanacak Kişiler
- 195 bbb) Yararlanılacak Haklar
- 197 B. Vatandaşlıktan Çıkan Kişinin Eşi ve Çocukları Bakımından
- 198 C. Çocukları Koruma Amacı
- 199 IV. Türk Vatandaşlığından Yoksun Bırakılma Halleri
- 199 1. Türk Vatandaşlığının Kaybettirilmesi
- 200 A. 403 sayılı TVK’nın Düzenlemesi
- 202 B. 5901 sayılı TVK’nın Kaybettirmeye İlişkin Düzenlemesi
- 204 2. Kaybettirme Nedenleri
- 204 A. Yabancı Devletin Askeri Nitelik Taşımayan Hizmetlerinde Bulunmaya İlişkin Haller
- 207 B. İzin Almaksızın Yabancı Bir Devletin Hizmetinde Gönüllü Olarak Askerlik Yapılması
- 208 3. Türk Vatandaşlığını Kaybettirme İşleminin Resmî Gazete ile Yayınlanması
- 208 4. Türk Vatandaşlığının Kaybettirilmesi Usulü
- 209 5. Türk Vatandaşlığını Kaybettirme İşleminin Sonuçları
- 211 V. Yönetmelik Kararla Vatandaşlığa Alınmanın “İptal”i

- 211 1. İptalin Nedenleri ve Koşulları
  - 211 A. Genel Olarak
  - 213 B. Deyim Sorunu
- 214 2. Süre Öngörülmemesi
- 215 3. İptalin Sonuçları
  - 215 A. Çocuklara Etkisi
  - 216 B. Malların Tasfiyesi
- 217 3. İskân Kanunu Uyarınca Vatandaşlığa Alınmanın İptali
- 218 4. Maddi Hataların Düzeltilmesi ve Geri Alma

223 DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Yeniden Türk Vatandaşlığının Kazanılması

225 I. Giriş

- 227 II. 5901 sayılı TVK'da İkamet Koşulu Aranmadan Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması
  - 225 1. 5901 Sayılı TVK M.13 Kapsamında Olanlar
  - 226 2. 5901 Sayılı TVK M.43 Kapsamında Olanlar

- 231 III. Türkiye'de İkamet Koşuluyla Türk Vatandaşlığının Yeniden Kazanılması

235 BEŞİNCİ BÖLÜM Türk Vatandaşlığına İlişkin Konularda Kanıtlama (İspat) ve Yargı Yolu

237 I. Giriş

- 239 II. Türk Vatandaşlığının Kanıtlanmasında Biçim ve Kanıtlama Araçları
  - 239 1. Biçim
  - 241 2. Doğrudan Kanıtlama - Dolaylı Kanıtlama
    - 241 (i) Doğrudan Kanıtlama
    - 241 (ii) Dolaylı Kanıtlama
  - 242 3. Vatandaşlığın Belirgesi Olarak Kabul Edilen Resmi Kayıt ve Belgeler
    - 243 A. Türkiye Cumhuriyeti Nüfus Kayıtları
    - 244 B. Nüfus Cüzdanları
    - 245 C. Pasaport ve Pasaport Yerine Geçen Belgeler

247 III. Yargı Yolu

- 248 1. Vatandaşlıkla İlgili Yönetmelik Kararlarının Yargısal Denetimi
- 255 2. Yönetmelik Yargı Dışındaki Mahkemeler Önünde Çıkan Vatandaşlık Sorunları
  - 255 A. Gerçek Kişiler
  - 257 B. Tüzel Kişiler

**259 ALTINCI BÖLÜM Uyruluk Hukuku Açısından
Devletlerin Ardıllığı ve Arazi Değişimi**

263 I. Genel Olarak

265 II. Uluslararası Antlaşmalar

265 1. Genel Olarak

267 III. Türk Uygulaması

271 IV. Yeni Gelişmeler

271 1. Giriş

272 2. Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun Hazırladığı Taslak

273 3. Uyruluk Konusunda Avrupa Sözleşmesi

273 A. Giriş

274 B. İlkeler

275 a) Genel Nitelikteki İlkeler

276 b) Teknik Nitelikte İlkeler

**279 YEDİNCİ BÖLÜM Gemilerin, Hava Araçlarının
ve Tüzel Kişilerin Uyrukluğu**

281 I. Giriş

283 II. Gemilerin Uyrukluğu

283 1. Giriş

286 2. Denize Kıyısı Olmayan Devletlerin Denizlerden Yararlanması

**288 3. Türk Kıyılarında Taşımacılığın Yabancılara Yasaklanması
(Kabotaj Ayrıcalığı)**

288 A. Kabotaj Kanunu

289 B. Turizmi Teşvik Kanunu

289 C. "Türk Uluslararası Gemi Sicili" Kanunu

290 4. Gemilere Türk Bayrağı Çekme Hakkı Tanınması

291 A. Türk Ticaret Kanunu

292 a) Gemi Gerçek Kişilerin Mülkiyetinde İse

293 b) Gemi Bir "Donatma İştiraki"nin Mülkiyetinde İse

293 c) Gemi Bir "Tüzel Kişi"nin Mülkiyetinde İse

293 aa) Gemi Bir Şirketin Mülkiyetinde İse

**295 bb) Gemi, "Şirket" Dışında Bir Tüzel Kişinin
Mülkiyetinde İse**

295 B. Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu

296 5. Yabancı Gemilere Türk Bayrağı Çekme İzni Verilmesi

297 6. Türk Gemisine, Yabancı Bayrak Çekme İzni Verilmesi

298 7. Türk Bayrağı Çekme Hakkının Kanıtlanması

- 299 8. Gemilerde “Elverişli Bayrak” Sorunu
- 303 III. Hava Araçlarının Uyrukluğu
- 303 1. Giriş
- 305 2. Bir Aracın Türk Hava Aracı Sayılabilmesinin Koşulları
- 306 3. Sicillerin Tutulması
- 309 IV. Uzay Araçları
- 309 1. Genel Olarak
- 310 2. Uzay Araçlarının Tescili
- 311 V. Tüzel Kişilerin Uyrukluğu
- 311 1. Genel Olarak
- 315 2. Türk Hukuku
- 319 **EKLER Temel Yasa Metinleri**
- 321 Ek 1: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
- 323 Ek 2: Türk Vatandaşlığı Kanunu
- 333 Ek 3: Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik
- 363 Ek 4: Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun
- 365 Ek 5: Afganistan’dan Pakistan’a Sığınan Türk Soylu Göçmenlerin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun
- 367 Ek 6: Uyrukluk Konusunda Avrupa Sözleşmesi
- 379 Ek 7: European Convention on Nationality
- 391 Ek 8: Türkiye Barolar Birliği Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi
- 393 **Kaynakça**
- 401 **Dizin**

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
ABAD	Avrupa Birliği Adalet Divanı
agy	adı geçen yapıt
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AY	Anayasa
Aybay	
(Kadının Uyrukluğu)	<i>Aybay, Rona; Kadının Uyrukluğu Üzerinde Evlenmenin Etkisi</i> , AÜSBF Yayını, 1980
Aybay/Aybay/Pehlivan	<i>Aybay, Aydın/Aybay, Rona/Pehlivan, Ali; Hukuka Giriş</i> , İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Genişletilmiş 10. Baskı, İstanbul 2014
BM	Birleşmiş Milletler Örgütü
Bkz	Bakınız
CIEC	Uluslararası Kişi Halleri Komisyonu
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
Da.	Daire
dn.	dipnotu
HMK	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
ICAO	Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Bildirisi
Karş.	Karşılaştırınız
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
m.	madde
743 sayılı MK	Türk Kanunu Medenîsi, yayın tarihi 4 Nisan 126, yürürlük tarihi 4 Ekim 1926
4721 sayılı MK	Türk Medeni Kanunu, kabul tarihi 22 Kasım 2001, yürürlük tarihi 1 Ocak 2002, RG 8 Aralık 2004, 24607
MGK	Millî Güvenlik Konseyi
2675 sayılı MÖHUK	Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, kabul tarihi 20 Mayıs 1982, RG 22 Mayıs 1982, 17701

2718 sayılı MÖHUK	Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, kabul tarihi 27 Kasım 2007, RG 12 Aralık 2007, 26728
nu.	numara
par.	paragraf
RG	Resmî Gazete
t.	tarih (tarihi)
TCK	Türk Ceza Kanunu, Kanun nu. 2561, kabul tarihi, 26 Eylül 2004, RG 12 Ekim 2004
TOK	Tabiyet-i Osmaniye Kanunnamesi
TSHK	Türk Sivil Havacılık Kanunu, kanun nu. 2920, kabul tarihi 14 Ekim 1983, RG 19 Ekim 1983, 18196
TTK	Türk Ticaret Kanunu, kanun nu. 6102, kabul tarihi 13 Ocak 2011, RG 14 Şubat 2011
403 sayılı TVK Yönetmeliği	11.2.1964 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu, RG 22 Şubat 1964, 11638
403 sayılı TVK Yönetmeliği	11.2.1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik; RG 1 Temmuz 1964, 11742 ve değişiklikleri
5901 sayılı TVK Yönetmeliği	29.5.2009 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu, RG 12 Haziran 2009, 27256
5901 sayılı TVK Yönetmeliği	29.5.2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik; RG 6 Nisan 2010, 27544
UAD	Uluslararası Adalet Divanı
UAŞ	Uluslararası Şirketler
UKHK	Uluslararası Kişi Halleri Komisyonu
UNHCR	BM Mülteciler Yüksek Komiserliği
vb	ve bunun gibi
vd.	ve devamı
TSHK	14 Eylül 1983 tarihli 2920 sayılı Türk Sivil Havacılığı Kanunu, 19 Ekim 1983, 18196

Önsöz

Bu, kitabımızın Siyasal Yayınları'ndan çıkan ilk basısı oluyor. Daha önceki basılar, ilki 1982 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nce, sonrakiler ise Aybay Yayınları'nca çeşitli defalar, sadece benim imzamla yayımlanmıştı. 2004 yılından sonraki basıları ise İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları'nca yayımlandı.

Kitabın 2014 yılında yayınlanan basısında o zamanki akademik sanıyla, Yardımcı Doçent Dr.; bugün, Doçent Dr. Nimet Özbek'in katkılarıyla güncellenmiş olarak okurlara sunulmuştu. O günlerden bu yana, başka öncelikler nedeniyle yeniden basılmaya hazır hale getiremediğimiz kitabı; aramıza eş-yazar olarak katılan Dr. Öğretim Üyesi Gizem Ersen Perçin'in değerli emekleri ile yeniden sunabiliyoruz. Kitaplarımın, eski öğrencim olan yada¹ asistanım olarak birlikte çalıştığım, şimdi öğretim üyesi olan meslektaşlarımın "yazar" olarak katkılarıyla yenilediğini görmek, bana büyük mutluluk veriyor. Öğretim mesleğine girişinin üzerinden yarım yüzyıldan fazla bir süre geçmiş biri için, bu büyük bir ödüldür.

Bu bağlamda Gizem'in, benim açımdan çok özel bir yeri var; çünkü O, yıllar önce üniversitelerde verdiğim Hukuka Giriş derslerinin ilk saatinde öğrencilere sorduğum bir soruya verdiği çok zekice yanıtla dikkatimi çekmiş ve sonraki akademik başarılarıyla da bana övünç vermiştir.

---

1 Kitapta "yada" sözcüğü, "veya" bağlacının karşılığı olarak kullanılmıştır. "Veya", Arapça "ve" ile Farsça "yahut"un birleştirilmesinden oluşmuş (kimi zaman "veyahutta" biçiminde de kullanılan) Osmanlıca "veyahut"un kısaltılmış biçimidir.

Bu basımın yayına hazırlanmasında, yasalardaki değişiklikleri ve konularla ilgili bazı yeni gelişmeleri dikkate alarak, gerekli düzeltmeleri yapmaya çalıştık. Gösterilen bütün özene karşın, kitapta eksik yada yanlış bir şeyler kalmış olabilir. Böyle bir eksiklik yada yanlışlık durumunu saptayan okurlardan, lütfedip bize bildirecek olanlara, şimdiden teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Bu Önsöz'de, önceki basıların hazırlanmasında emeği geçmiş olan eski öğrencim Avukat Feride Sema Köseli'yi anmak, benim için acı ama zorunlu bir ödev oluyor.

Kitapların yayına hazırlanması sırasında bazen, oldukça sıkıntılı ve gerginlik yaratan durumlarla karşılaşıldığı olur. İşte Feride Sema'nın özellikle öyle anlardaki iyimser ve yatıştırıcı davranışlarıyla moralimizi yükseltmesini unutmuyorum. Yaşam dolu, herkesçe sevilen bir genç meslektaş olan ama, hepimizi şaşırtan bir biçimde, bu kadar erken yaşta aramızdan ayrılan Feride Sema'yı özlemle, rahmetle anıyor, ışıklarda uyusun diyorum.

Bu basımın Siyasal Kitabevi'nin yayınları arasında yer almasından dolayı Yayınevinin yöneticilerine teşekkür ediyorum.

Önceki kitaplarımızda olduğu gibi, bu kitabımızda da; dizgi işlerinde titiz çalışmasıyla her türlü teknik sorunu çözüme bağlayan Kadir Abbas'a da candan teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Rona Aybay
Ağustos 2019

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel Bilgiler

I. Giriş

1. GENEL OLARAK

Devlet kavramı, belirli bir insan topluluğundan ayrı ve bağımsız olarak düşünülemez. Belirli bir ülke, bu ülke üzerinde sürekli olarak yerleşmiş bir insan topluluğu ve ülke üzerinde egemenlik kurmuş olan bir kamu gücü, devleti oluşturan temel öğelerdir. Başka bir deyişle, devletin “insan ögesi” yani devlete bağlı belirli bir insan topluluğu, devletin vazgeçilmez “kurucu” öğelerinden biridir.¹

Devletin insan ögesinin belirtilmesi için çeşitli deyimler kullanıldığı görülmektedir: Ulus (millet), halk, ahali, tebaa (teb’a; teba), nüfus gibi. Ama hangi deyim kullanılırsa kullanılsın, devletin insan ögesinin, bireylerden (tek tek insanlardan; hukuk deyişimiyle “gerçek kişiler”den) oluştuğu apaçık bir gerçektir. Vatandaşlık (Uyrukluk) Hukuku alanındaki çalışmaların birincil amacı, belirli bir bireyle (gerçek kişiyle) devlet arasındaki ilişkiyi *hukuk* açısından incelemektir.² Ancak, bu ilişkinin sosyolojik, kültürel, siyasal, duygusal ve tarihsel

---

1 Devletın insan ögesini oluşturanların sayısının ne olması gerektiği konusunu düzenleyen bir hukuk kuralı yoktur. Daha doğru bir deyişle, bu sorun bir hukuk sorunu olarak görünmemektedir. Bir kuruluşun, uluslararası toplulukça “devlet” olarak kabul edilmesi tarihsel, siyasal, ekonomik, stratejik, askeri nedenlere ve genel olarak uluslararası ilişkilere yön veren çökarlara dayanabilir.

Günümüzde, Birleşmiş Milletler Örgütü’ne üye olarak kabul edilmiş devletler arasında, Çin ve Hindistan gibi nüfusu milyarı aşanlar olduğu gibi, nüfusu yüzbinin altında olanlar da vardır (örneğin Seyşel ya da Solomon Adaları).

2 İlerde göreceğimiz gibi, tüzel kişilerin giderek gemi ve uçak gibi araçların da uyruklarınnun bulunduğu kabul edilmektedir (bkz. “Gerçek kişiler dışındaki varlıkların uyrukluluğu sorunu”).

çeşitli boyutları olduğunu da hemen belirtmek gerekir. Soy, dil, din gibi nitelikler açısından var olan yada olmayan ilişkiler, ilke olarak, kişinin devletin insan ögesine bağlılığına ilişkin hukukun düzenleme ve inceleme alanı dışında kalır. Belirli bir devletin insan ögesi ile belirli bir insan (gerçek kişi) arasındaki ilişki; siyasal, duygusal yada ekonomik açılardan çok sıkı veya çok gevşek olabilir. Bu açılardan yapılan değerlendirmeler, o kişiyle söz konusu devlet arasındaki hukuksal bağ, ilke olarak, etkilemez.³

Bu nedenle; vatandaşlığı (uyrukluğu),⁴ belirli bir devletle kişi arasındaki karşılıklı hak, görev ve yükümlülük ilişkilerini belirleyen *hukuksal bağ* olarak tanımlamanın, hareket noktası olarak kabulü yerinde olacaktır. Bu hukuksal bağ, bir yanıyla devletin kendi uyrukluğunda bulunan kişilere yükümlülükler koyabilme yetkisini verir; öteki yanıyla da, uyruk durumunda bulunan kişiye, kendi devletinden, başka devletlere karşı ileri süremeyeceği bazı istemlerde bulunma olanağı verir. Çağımızda, özellikle insan hakları alanındaki gelişmelerin sonucu olarak, kişinin uyrukluğunda olmadığı devletlere karşı da ileri sürebileceği hakların varlığı kabul edilmişse de, her devlet yine de bazı hakları sadece uyruklarına özgüleyebilmekte, yabancılara kapalı tutabilmektedir. İşte, uyruklu, kişiye kendi ülkesinde yabancılardan esirgenmiş olan hakların kendisine tanınmasını isteme yetkisi verir.

Ancak, uyrukluğun kişi ile belirli bir devlet arasındaki “hukuksal bağ” olarak tanımlanması bir görüş açısına göre eksik sayılmaktadır. Çünkü bu tanım, kişinin, kültürel, sosyolojik, ekonomik, dini vb. açılardan hangi topluma ait olduğunu veya duygusal olarak kendini hangi devlete daha yakın saydığını dikkate almamaktadır. Oysa uyrukluğun varlığının yada yokluğunun saptanmasında veya bu bağın kurulup çözülmesinde belirli hallerde hukuk ötesi nedenler de pozitif hukukça gözönüne alınabilmektedir. Örneğin, hukuk açısından A devletinin uyruğu olan kişi; sosyolojik, ekonomik, psikolojik vb. nedenlerle B devletine daha yakın olabilir.

Pozitif hukuk, bu gibi ögeleri ancak ayrıksı (istisnai) durumlarda göz önüne almaktadır. Örneğin bir kişi aynı anda hem A devletinin, hem de B dev-

Ancak, Uyruklu Hukuku çalışmalarında, gerçek kişilerin uyrukluğu her halde temel konuyu oluşturmaktadır.

- 3 Bununla birlikte, bu bağların zayıflığını gösterdiği varsayılan bazı hallerde, uyrukluğun (vatandaşlığın) yitirilmiş olacağını kabul eden uygulamalara da rastlanabilmektedir. Örneğin, 403 sayılı TVK'ya göre, “Herhangi bir yolla yabancı bir devlet vatandaşlığını kazanmış olup, kesintisiz olarak en az yedi yıl Türkiye dışında oturan ve Türkiye ile ilgisini ve bağlılığını kesmediğine (...) delalet edecek resmi temas ve işlemlerde bulunmayanlar”ın Türk vatandaşlığını kaybetmelerine Bakanlar Kurulu'nca karar verilebilmekteydi (m.25/h). Bkz.ileride 3.Bölüm.
- 4 Deyim sorunu için bkz. aşağıda s.6.

letin uyruğu durumunda ise, üçüncü devletler ve uluslararası mahkemeler bu iki uyrukluktan yalnız birini tanımak, ötekini yok saymak yetkisine sahiptir.

Böyle bir durumda; öncelik tanınacak uyruklüğün saptanması için yapılacak değerlendirmede, kişinin ruhsal, toplumsal ve kültürel bağlılıklarını gösteren ilişkiler dikkate alınacaktır. Başka bir deyişle, bireyin çeşitli ilişkileri, çıkarları ve duyguları açısından, uyruklüğünde bulunduğu devletlerden hangisine *daha yakın* olduğu saptanacak ve o devlete olan uyrukluğu tanınacaktır. Bu uyrukluğa gerçek (*effective; genuine*) uyrukluk adı verilmektedir.⁵

Kişinin, uyruklüğünde olduğu devletle arasında var olan hukuksal bağlılığının, başka bir devlete olan maddî-manevî yakınlığına oranla az olması durumu; “yurda girme” hakkı ve “kendi yurdundan sınır dışı edilmeme” hakkı bakımından da sorun yaratabilmektedir. Bazı uluslararası insan hakları belgeleri, ülkeye girme-çıkma ve sınır dışı edilmeme haklarına ilişkin hükümlerinde “kendi ülkesi” kavramını temel almaktadır. “Kendi ülkesi” kavramı ilke olarak, “uyrukluk bağıyla bağlı olunan ülke”yi belirtmekte ise de, kimi ayrık hallerde bu deyim anlama tartışma yaratabilmektedir.⁶

“Gerçek” uyrukluk konusunda sorun, iki yada daha çok uyrukluğu olan kişinin uyrukluklarından hangisine öncelik verileceğidir. Oysa, “kendi

5 “Gerçek uyrukluk” sorunu, Uluslararası Adalet Divanı’nın 1951 yılında verdiği *Nottebohm Kararı* diye anılan bir kararda tartışılmıştır. Karara konu olay şöyle gelişmiştir. *Nottebohm*, Guatemala’da taşınmaz mal edinmiş olan ve orada yaşayan Alman uyruklu bir kişidir. İkinci Dünya Savaşı’nın başladığı sıralarda, Guatemala’nun Almanya’ya karşı savaşan Müttefik Devletler’e katılması olasılığı karşısında, Alman uyruklüğünün kendisi için sorunlar yaratacağını düşünen *Nottebohm*, Lihtenştayn’a gidip, birkaç hafta orada kalmış ve Lihtenştayn uyruklüğünü kazanmış; bu nedenle, yürürlükte bulunan Alman yasası uyarınca Alman uyruklüğünü kendiliğinden yitirmiştir.

Guatemala’nın Almanya’ya savaş ilan etmesi üzerine, bu arada Guatemala’ya dönmüş olan *Nottebohm* enterne edilmiş ve mallarına devletçe el konulmuştur.

Lihtenştayn, *Nottebohm*’un kendi uyruğu olduğu iddiasıyla Uluslararası Adalet Divanı’nda Guatemala aleyhine dava açmış ama, Divan bir devletin, uyruğu ile ilgili olarak “koruma” yoluna başvurabilmesi için, kişiyle o devlet arasında “gerçek” (*genuine*) bir bağ bulunması gerektiğini, oysa *Nottebohm*’un Lihtenştayn uyruklüğünün “gerçek” bir ilişkiye dayanmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Kararda *Nottebohm*’un uzun yıllardır Guatemala’da ikamet etmesi, bütün işlerini ve ilişkilerini bu ülkede yürütmesi olgularına dayanılmıştır. Ancak, Divan’ın kararında *Nottebohm*’un Lihtenştayn uyruklüğünün, her türlü olay bakımından geçersiz sayılması gerektiği yolunda bir işaret bulunmadığı da belirtilmelidir.

Nottebohm Kararı için bkz. Liechtenstein v. Guatemala, *ICJ Rep.* 1953, (*jurisdiction*) *ICJ Rep.* 1955 (*judgement*). Bu konunun geniş ve ayrıntılı incelemesi için Bkz. Unat, İlhan; *Nottebohm Kararı ve Tabiyetin Gerçekliği İlkesi*, AÜSBF Yayını, Ankara 1966.

Gerek 2675 sayılı MÖHUK gerekse 5718 sayılı MÖHUK, bu konuda, ölçü olarak “sıkı ilişki” kavramını kabul etmiştir: “Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında daha sıkı ilişki halinde buldukları devlet hukuku uygulanır” (m.4/c). Bu konu için bkz. s.45.

6 Bkz.1.Bölüm, III., 6.

ülkesi” deyiminden doğan sorun, *kişinin birden çok uyruklüğünün bulunmasından değil*, uyrukluk bağıyla bağlı olduğu devletle ilgisinin zayıf olmasına karşılık, *uyruklüğünde olmadığı* başka bir devletle çok sıkı ilişki içinde olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, kişi –babası yada annesi yoluyla– kan bağı (*jus sanguinis*) nedeniyle uyruklüğünü kazanmış olduğu A devletinin ülkesi dışında doğmuş; ama o ülkeye hiç ayak basmadan, B devletinde ikamet ederek ileri yaşlarına ulaşmış; duygusal, sosyal ve ekonomik ilişkilerini bütünüyle B devletinde yoğunlaştırmış olabilir. İşte böyle durumlarda kişinin “kendi ülkesi” sayılacak ülkenin hangisi olduğunun saptanması güç olabilmektedir.⁷

2. DEYİM SORUNU

Yukarıda belirttiğimiz gibi, hareket noktası olarak benimsenebilecek bir tanıma göre uyrukluk,⁸ “bireyi, bir devlete bağlayan hukuksal bağ”dır. Bu tanım, kişinin bir devleti oluşturan nüfus ögesine hukuksal bağlılığını vurgulaması bakımından uygun sayılabilir.

Nitekim, Kitabımızın “Ekler” Bölümü’nde metnini verdiğimiz “Uyrukluk Konusunda Avrupa Sözleşmesi”ne⁹ göre, uyrukluk (*nationality*) bir kişiyle bir devlet arasındaki “*hukuksal bağ*” (*legal bond*) anlamına gelir; kişinin etnik kökenini göstermez (m.2/a).

7 Bkz.1.Bölüm, III., 5., A., b).

8 Burada, Türkçe resmi metinlerde bile çok sık rastlanan bir yanlış kullanıma da değinmemiz gerekiyor. Birçok yerde, kişinin uyruklığı (*nationality*) denilmesi gerekirken “uyruğu” denildiği görülüyor. Oysa kişinin “uyruğu” olmaz, “uyruklığı” olur. Uyruğu olduğundan söz edilebilecekler sadece kral, kraliçe gibi monarklardır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Türkçe başvuru formunda bu yanlış yapılmakta ve başvuruçunun adı ve soyadı yanında “uyruğu”nu da bildirmesi istenmektedir.

9 Üç devletçe (Avusturya, Moldova, Slovakya) onaylanması üzerine, 1 Mart 2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir (ETS 166). Haziran 2019 itibarıyla imzalayan devlet sayısı 29’a ulaşmıştır. Bkz. Ekler Bölümü, Ek 7.

Bu sözleşme konusunda yayınlanmış bir inceleme için bkz Güngör, Gülin, “Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi”, *MHB Yılmaz Altuğ’a Armağan Özel Sayısı*, 1997-98, Yıl 17-18, Sayı 1-2, s.229-250. Ayrıca bkz. De Groot, Gerard-René; *The European Convention on Nationality: a step towards a ius commune in the field of nationality law; Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 2000, Volume 7, Number 2, s.117 vd.

Kitabımızın baskıya verildiği sırada, Türkiye bu Sözleşme’yi imzalamış değildir. 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 4 Haziran 2003 tarihli ve 4866 sayılı Kanun’un (RG, 12 Haziran 2003, 25136) TBMM Genel Kurulu’ndaki görüşülmesi sırasında, gerek iktidar gerek ana muhalefet partisi sözcüleri, Türkiye’nin bu sözleşmeyi “imzalamayı düşündüğünü” söylemişlerdir. Bkz. TBMM Genel Kurul Tutanağı, 22. Dönem, 1. Yasama Yılı, 89. Birleşim; 4 Haziran 2003, s.11-12, kitabımızın bu basısının yayına hazırlandığı Haziran 2019’da, bu konuda herhangi bir gelişme saptanamamıştır.

Kaynakça

KİTAPLAR VE MAKALELER

Akehrst (bkz. Malanczuk).

Akyüz, E., "Evlât Edinmeye İlişkin Uluslararası Sözleşmeler, Çağdaş Hukuk Sistemleri ve Türk Medeni Kanunu", *Hamide Topçuoğluna Armağan*, Ankara 1995,

Altınışık, Ç./Yıldırım, M.Ş., *Mülteci Haklarının Korunması*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara 2002.

Altıparmak, K./Karahanoğulları, O.: "Nazım Hikmet Türk Vatandaşı Oldu mu?", *AÜS-BF Dergisi*, 2009, Cilt 64, Sayı 1, s.299-305.

Arat, T., "Evlât Edinme Hukukundaki Gelişmelere Toplumsal – İşlevsel Açından Bakış", *Osman F. Berki'ye Armağan*, Ankara 1977

Avcı A., "İcrai Olmayan İdari İşlemler", *Tanık Akademik Dergisi*, 2013, Vol I, No 1, s.12-29.

Aybay, R., Dual-Nationality under Turkish Law - Permitted or Tolerated? DIGESTA TURCICA, *Journal of the Union of Turkish Bar Associations*, 1, 2005, (Dual Nationality).

–, "İzin Alarak Türk Vatandaşlığıyla İlişkisi Kesilenlerin Türkiye'deki Hakları", *TBB Dergisi*, 2004, Sayı 52, s.100-117, (İzin Alanların Hakları).

–, "Bilgi Edinme Kanunu, MK 1020/II'yi Yürürlükten Kaldırdı mı?", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Temmuz-Ağustos 2004, Sayı 53, s.216-220, (Bilgi Edinme).

–, "Bir İnsan Hakkı Sorunu Olarak Sınırdışı Edilme", *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2003, Sayı 2, s.141-173, (Sınırdışı Edilme).

–, "Türk Vatandaşlık Kanunu'nda Geri Gidiş Getiren Değişiklik", *Açık Sayfa*, 2003, Sayı 20-22, s.45-46, (Geri Gidiş).

–, "Yabancıyla Evlenen Kadının Türk Yurttaşlığından Ayrılması", *AÜSBFD*, 1978, Cilt 33, Sayı 3-4, 35-48, (Ayrılma).

–, *İnsan Hakları Açısından Vatandaşlık (uyrukluk)*, İnsan Hakları (Ortak Yapıt), YKY, İstanbul 2000, (Uyrukluk).

–, *Kadının Uyrukluğu Üzerinde Evlenmenin Etkisi*, AÜSBF Yayını, 1980, (Kadının Uyrukluluğu).

–, *Yabancılar Hukuku*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2.Bası, İstanbul, 2007, (Yabancılar).

–, *Yurt Dışına Çıkma ve Yurda Girme Özgürlüğü*, O.D.T.Ü. Yayını, 1975, (Yurda Girme ve Yurt Dışına Çıkma).

–, "Milli Güvenlik Kavramı ve Milli Güvenlik Kurulu", *AÜSBF*, 1978, Cilt 33, Sayı 1, s.59-82, (Milli Güvenlik).

–, *Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2006, (Bildiri).

–, (notlayarak çeviren), "Uluslararası Kişisel Hal Komisyonu (CIEC) Genel Kurulu'nun Evlilik Hukukuna İlişkin Tavsiye Kararı", *AÜSBF Dergisi*, 1980, Cilt 34, s.87-91 (Tavsiye).

–, *Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi*, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 2006, (Evrensel Bildiri).

- , “Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Avukatlık Disiplin Hukukuna Etkisi”, *Güncel Hukuk Dergisi*, Temmuz 2013, Sayı 115, s.10-11 (Hükümün Açıklanması).
- , *İnsan Hakları Hukuku*, 3. Bası, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2017
- Aybay, R./Dardağan, E., *Yasaların Uluslararası Düzeyde Çatışması*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2.Bası, İstanbul 2008.
- Aybay, R./Oral, Elif, *Kamusal Uluslararası Hukuk*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016.
- Aybay, A./Aybay, R./Pehlivan, A., *Hukuka Giriş*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 5. Bası, 2014.
- Aydoğdu, M., *Çağdaş Hukuki Gelişmeler Işığında Evlat Edinme*, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara 2009.
- Aygül, M., “Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni Alarak Kaybeden Kişilerin Kamu Görevine Girme Yasağı”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2010, Cilt 14, Sayı 1, s.31-60, (Kamu Görevi).
- , “Evlat Edinme Yolu ile Vatandaşlığın Kaybedilmesi ve Kazanılması”, *TBB Dergisi*, 2012, Sayı 1, s.45-80, (Evlat Edinme).
- Ayiter, N., “Evlilik Dışı Birleşmelerden Doğan Çocuklar”, *Türkiye’de Ailenin Değişimi Yasal Açıldan İncelemeler*, Der. Türköz Erder, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara 1984.
- Bar-Yaacov, N., *Dual Nationality*, Praeger Press, New York 1961.
- Berki, O.F., “Türk Hukukunda Seçme Hakkı ile Vatandaşlığın Kaybı”, *AÜHFİD*, 1979, Sayı 1-4, s.281-294, (Seçme).
- Bozkurt, G., *Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşlarının Hukuksal Durumu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989.
- Bozkurt, S.B., Göçmenlerin Türk Vatandaşlığı Kazanması, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt 13, sayı 163-164, Mart-Nisan 2018, s. 77-118.
- Brownlie, I., *Principles of Public International Law*, Clarendon Press, 5th ed., Oxford 1998.
- Erkut, C., “İdari Davaya Konu Olabilecek Kesin ve Yürütülebilir İşlem Kavramı”, *I.Ulusal İdare Hukuku Kongresi - Birinci Kitap İdari Yargı*, 1-4 Mayıs 1990, Ankara 1991, Danıştay Yayınları, No 53.
- Cicero, *Şair Archias Savunması*, (Çev.Demiriş, B./Dürtüşken, G.), Kabcacı Yayınları, İstanbul 1997.
- Cin, M., “Türk Vatandaşlığını Çıkma İzni Alarak Kaybedenlerin Türkiye’de Çalışma Hakkı”, *MHB*, 2004, Yıl 24, s.337-352.
- Çağa, T., *Deniz Ticareti Hukuku 1*, 8.Bası, İstanbul 1986.
- , Türkiye’de Deniz Kabotajı Tekeli, *İÜHFİM*, 1975, Cilt 61, Sayı 3-4, s.197-223.
- Çavuşoğlu, A.U., “Türk Vatandaşlık Kanununda 5203 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklik Sonrasında Türk Vatandaşlığından Çıkma”, *Yasa Hukuk Dergisi*, 2005, Sayı 260-261, s.21-39.
- Çelikel, A., Evlat Edinmenin Kanunlar İhtilafı Bakımından Meydana Getirdiği Problemler, *İÜHFİM*, C.XXX, Sayı 1-2, 964.
- Çelikel, A./Gelgel (Öztekin), G., *Yabancılar Hukuku*, 11.Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2004, (11.Bası).
- , *Yabancılar Hukuku*, Yenilenmiş 24.Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2014, (24.Bası).

- Çiçekli, B., "Türk Vatandaşlığından İzin Alarak Çıkma İzin Alarak Çıkmanın Hukuki Sonuçları ve TVK 29.madde Uygulamasından Doğan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Ankara Barosu Dergisi*, 2000, s.63-75, (Çıkmanın Sonuçları).
- , *Yabancılar Hukuku*, Güncellenmiş 4.Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2013, (4.Bası), (Yabancılar).
- Dardağan E., *Yabancılar Hukuku Açısından Sınırdışı Etme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1993, (Tez).
- Dardağan Kibar, E., "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Yabancıların Türkiye'de İkameti", Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Süreci Bağlamında Düzensiz Göçle Mücadele", *Uluslararası Konferans*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 15 Kasım 2013, (İkamet).
- , "An Overview and Discussion of the New Turkish Law on Foreigners and International Protection", *Perceptions*, Autumn 2013, Vol 18, No 3, s.109-128, (Discussion).
- , "Türk Vatandaşlık Hukukunda "Seçme Hakkı"nın Gelişimi", *Prof. Dr. İlhan Unat'a Armağan*, Ankara 2012, s.255-290, (Seçme).
- Damar, D., "Deniz Ticareti Hukukunda Yasama Çalışmaları (20 Nisan 2004 tarihli kanun ve 1996 LLMC Protokolü)", *Deniz Hukuku Dergisi*, Yıl 6-7, Sayı 1-4, s.111-144.
- Demirbaş, T., *Ceza Hukuku - Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, 13. bası, Ankara 2018.
- Dijk, P./Van-Hoff, G.S.H., *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, Second ed., Deventer-Boston 1990.
- Doğan, V., *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 8.Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2008, (8.Bası).
- , *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 9.Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2009, (9.Bası).
- , *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 11.Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2012, (11.Bası).
- , *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 14.Bası, Savaş Yayınları, Ankara 2017, (14.Bası).
- Doğan, V., "Vatandaşlık Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı Çerçevesinde Bir Değerlendirme", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1999, Cilt 3, Sayı 1-2, s.25-45, (Değerlendirme).
- Dost, Süleyman, Ülkemizdeki Suriyeli Sığınmacıların Osmanlı Devleti veya Hatay Cumhuriyeti Vatandaşlığı Yoluyla Türk Vatandaşlığı Elde Etmesi Mümkün müdür?, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt 5, sayı 1, s. 33-78.
- Duran, L., *İdare Hukuku Meseleleri*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1964.
- Eker, Ş., Milletlerarası Kişi Halleri Komisyonu (CIEC), *Osman Berki'ye Armağan*, Ankara 1977, s.287-312.
- Ekşi, N., *Askerliğin Vatandaşlık Üzerindeki Etkisi ve Özellikle Çifte Vatandaşlığa Sahip Kişilerin Askerlik Yükümlülüğü*, Beta Yayınları, İstanbul 2001, (Askerlik).
- , "Türk Vatandaşlığını Sonradan Kazanan Yabancıların Türkçe İsim Alma Zorunluluğu Sorunu", *Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu (29 Şubat 2008) Bildiriler*, (Ed. Vahit Doğan/Feriha Bilge Tanrıbilir/ Banu Şit), Ankara 2008, s.23-40, (Türkçe İsim).
- , Ekşi, Nuray, Mahkeme Kararlarında Sınırtaş Taşyıcı Anneliğe İlişkin Hukuki Sorunlar, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, cilt 36, sayı 2, s. 1-51.
- Ekşi, N./Bereket Baş, Z., *Nazım Hikmet Ran'ın Vatandaşlık Durumu*, Beta Yayınları, İstanbul 2004.
- Ekşi, N./Özelçi, A., "Nazım Hikmet'in Türk Vatandaşlığından Çıkarılmasına İlişkin Kararların Değerlendirilmesi", *İstanbul Barosu Dergisi*, 2008, Cilt 82, Sayı 5, s.2297-2332.

- Erdem, B., *Türk Vatandaşlık Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul 2010, (Vatandaşlık).
- , “4866 sayılı Kanunla Türk Vatandaşlık Kanunu’nun 5.Maddesinde Yapılan Değişikliğe Göre Türk Vatandaşlığının Evlilik Yoluyla Kazanılması”, *MHB*, 2003, s.339-361, (Değişiklik).
- , “Vatandaşlık Kanunu Tasarısı’nda Evlenmeyle Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Düzenleme”, *Türk Vatandaşlığı Kanun Tasarısı Sempozyumu (29 Şubat 2008) Bildiriler* (Ed.Vahit Doğan/Feriha Bilge Tanrıbilir/Banu Şit), Ankara 2008, s.97-105, (Evlenme).
- Erkut, C., “İdari Davaya Konu Olabilecek Kesin ve Yürütülebilir İşlem Kavramı”, *I.Ulusal İdare Hukuku Kongresi - Birinci Kitap İdari Yargı*, 1-4 Mayıs 1990, Ankara 1991, Danıştay Yayınları, No 53.
- Ersen, G., *Yabancıların Evlenme Hakkı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Erten, R., “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı’nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2008, Sayı 4, s.36-61, (Tasarı).
- , “5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’na Göre Türk Vatandaşlığının Kazanılması”, *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan*, Ankara 2010, s.917- 959, (Kanun).
- Esen, E., “Türk Vatandaşı Anneden Doğmalarına Rağmen Türk Vatandaşlığını Kazanmayanların Hukuki Durumu”, *İÜHFİM*, 2009, Cilt 67, Sayı 1-2, s.115-122.
- Erdoğan, B./Tahiroğlu, B., *Roma Hukuku*, Der Yayınları, İstanbul 2012.
- Eriş, G., *Açıklamalı İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu*, Cilt 3, Deniz Ticareti ve Sigorta, Seçkin Yayınları, Ankara 1990.
- Fişek, H., “Türk Vatandaşlığı Kanunu Açısından Vatana Bağlılıkla Bağdaşmayan Eylemler”, *F. Hakkı Sur’a Armağan*, Ankara 1983.
- , “Vatandaşlığa Alınmanın İptali”, *Prof. Osman Fazıl Berki’ye Armağan*, Ankara 1977, s.373-396.
- Gerard-Réne de Groot/Maarten P. Vink, Eudo Citizenship Observatory, *Loss of Citizenship Trends and Regulations in Europe*, <<http://eudo-citizenship.eu>>, (12.12.2012).
- Giray, Faruk Kerem, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Hakkında Değerlendirme, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Atâ Sakmar’a Armağan, 2011, s. 381-402
- Günday, M., *İdare Hukuku*, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 10.Bası, İmaj Yayınevi, Ankara 2011.
- Gözler, K./Kaplan, G., *İdare Hukuku Dersleri*, Ekin Yayınevi, 12.Bası, Bursa 2012.
- Gözübüyük, Ş., *Yönetim Hukuku*, 12.Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 1998.
- Groot, G., “The European Convention on Nationality: a step towards a ius commune in the field of nationality law”, *Maastricht Journal of European and Comperative Law*, 2000, Volume 7, No 2, s.117-157.
- Guendelsberger, J.W., *Access to Citizenship for Children Born within the State to Foreign Parents*, 40 *AJCL*, 1992, Volume 40, No 2, s.379-429.
- Güngör, G., “The Acquisition of Turkish Nationality by Way of Marriage Following the June 2003 Amendment”, *Ankara Law Review*, 2004, Sayı 1, s.29-49, (Marriage).
- , “Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi”, *MHB Yılmaz Altuğ’a Armağan Özel Sayısı*, 1997-98, Cilt 17-18, Sayı 1-2, s.229-250, (AVS).
- , *Tabiiyet Hukuku Gerçek Kişiler-Tüzel Kişiler-Şeyler*, Ankara 2012, (Yurttaşlık).

- Güriz, A., *Evlilik Dışı Birleşmeler ve Bu Birleşmelerden Doğan Çocuklar, Türk Hukuku ve Toplumuna Üzerine İncelemeler*, Türkiye Kalkınma Vakfı Yayını, Ankara 1974.
- Joseph, C., *Nationality and Diplomatic Protection*, Leyden 1969.
- Kağıtçıoğlu, M., “İdari İşlemin İcraîliği”, *TBB Dergisi*, 2012, Sayı 103, s.267-284.
- Kaplan, Y., “Türk Vatandaşlık Kanun Tasarısı Açısından Vatandaşlıktan Çıkma”, *Türk Vatandaşlığı Kanun Tasarısı Sempozyumu (29 Şubat 2008) Bildiriler* (Ed.Vahit Doğan/Feriha Bilge Tanrıbilir/Banu Şit), Ankara 2008, s.177-184.
- Karadeniz - Çelebicin, Ö., *Roma Hukuku Tarihi, Giriş-Kaynaklar-Genel Kavramlar-Şahsın Hukuku-Hakların Korunması*, 4. Bası (tıpkı basım), Ankara 1989.
- Karahançoğulları, O., *İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler (Yargı Kararlarına Dayalı Bir İnceleme)*, Turhan Kitabevi, Ankara 2013.
- Karaosmanoğlu, Y.K., *Sodom ve Gomora*, Bilgi Yayınları, Ankara 1966.
- Kaşıkara, M. Serhat, *Devletlerin Uzay Faaliyetlerinden Doğan Sorumluluğu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Kaya, C., “Türk Hukukunda İcrai Olmayan İdari İşlemler”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt 9, Sayı 1-2, No 1-2, s.251-285.
- Kender, R./Çetingil, E., *Deniz Ticareti Hukuku, Temel Bilgiler*, 5.Bası, İstanbul 1992.
- Keskin Ata, F., *Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2013.
- Kılınç, Ü., “İsim ve Soyisim Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Korunması”, *TBB Dergisi*, 2010, Sayı 89, s.242-276.
- Kırkbeşoğlu, N., *Soybağı Alanında Biyoetik ve Hukuki Sorunlar*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006.
- Kindred, H.M. ve diğerleri, *International Law, Chiefly as Interpreted and Applied in Canada*, 6th ed., Toronto 2000.
- Kizir, M., Türk Hukukunda Evlât Edinme, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 17 Sayı 1, 2009
- Malanczuk, P., *Akehurst's Modern Introduction to International Law*, 7.ed, Routledge 1977.
- Moroğlu, N., “Kadınların İnsan Hakları Bildirisi ve Ek İhtiyari Protokol”, *E. Moroğlu'na 65.Yaş Armağanı*, İstanbul 2001, s.881-908.
- Nalçacıoğlu Erden, Zeynep, Türk Vatandaşlığına Alınma Kararının İptalinde Süre, *MHB*, 2016, cilt 36, sayı 1, s. 1-32.
- Neumark, F., Boğaziçi'ne Sığınanlar Türkiye'ye İltica Eden Alman Bilim, Siyaset ve Sanat Adamları 1933-1953, Neden Kitap, İstanbul 2007.
- Nomer, E., *Vatandaşlık Hukuku*, 12.Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2002, (12.Bası).
- , *Vatandaşlık Hukuku*, 11.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1997, (11.Bası).
- , *Vatandaşlık Hukuku*, 19.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2012, (19.Bası).
- , *Vatandaşlık Hukuku*, 24.Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2018, (24.Bası).
- Onar, E./Tiryakioğlu, B., “1982 Anayasasında Milletvekilliği-Vatandaşlık İlişkisi (Merve Safa Kavakçı Olayı)”, *Faruk Erem Armağanı*, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Numara 8, Ankara 1999.
- Osmanağaoğlu, C., *Tanzimat Dönemi İtibarıyla Osmanlı Tabiiyetinin (Vatandaşlığının) Gelişimi*, Legal Yayınları, İstanbul 2004.
- Öymen, A., “Sınırmızdaki Konu”, *Milliyet*, 2 Eylül 1993.
- Özbek, N., *Türkiye'deki Yabancıların Öğrenim ve Öğretim Özgürlüğü*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara 2000.

- Özbek Hadimoğlu, N., "Yabancı (Uyruklu) Öğrenciler Türk Vatandaşı Olamayacak mı?", *Kazanıcı Hakemli Hukuk Dergisi*, 2010, Sayı 75-76, s.271-284, (Yabancı Öğrenciler).
- , "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı'nda Yer Alan İkamet İzni Türleri ile Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Olağan Telsik Yoluyla Türk Vatandaşlığının Kazanılmasında Aranılan İkamet Şartı Arasında İlişki", *TBB Dergisi*, 2012, Sayı 102, s.149-172, (İkamet İzni).
- Özbek, N., "Türkiye'deki Yüksek Öğretim Düzeyinde Öğrenim Gören Yabancıların Öğrenim Görmesi ve Yeni TVK Uyarınca Türk Vatandaşlığını "Olağan Telsik" Yoluyla Kazanmaları Konusunda Bekleyen Zorluklar ve Türkçe Düzeyi", Sunuş, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, VI. *International Congress of Educational Research*, (5-8 Haziran 2014), (Olağan Telsik).
- , "Türkiye'de Yaşayan Yabancı Öğrencilerin Türk Vatandaşlığını Kazanmasında Karşılaşılan Zorluklar", Sunuş, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, V. *International Congress of Educational Research, "Peace, Memory and Educational Research"*, (6-9 Haziran 2013), (Zorluklar).
- Özbek, H., N./Teksoy, B., "Vatansızlığın Azaltılmasına Dair BM Sözleşmesi (1961) Karşısında Türk Vatandaşlığı Kanunu", *TBB Dergisi*, 2013, Sayı 107, s. 221-244.
- Özden, B., "Vatandaşlık Hakkında Verilen Kararların Yargısal Denetimi ve 2576 sayılı Yasanın 403 sayılı TVK'nın 40. ve 41. maddelerine Etkisi", *İstanbul Barosu Dergisi*, 1999, Cilt 69, Sayı 4-6, s.307-325.
- Öztürk Yılmaz, N., "5543 sayılı İskan Kanunu Hükümleri Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılması", *TBB Dergisi*, 2007, Sayı 68, s.241-264.
- Öztürk, N., "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısının Vatandaşlığın İrade Dışı Kaybı Yollarına Yaklaşımı", *TBB Dergisi*, 2007, Sayı 73, s.95-131.
- Pazarcı, H., *Uluslararası Hukuk*, Turhan Kitabevi, Gözden geçirilmiş 17. Baskı, Ankara 2018.
- , *Uluslararası Hukuk*, Turhan Kitabevi, Ankara 2003.
- Ruhi, A.C., *Türk Hukukunda Evlât Edinme ve Evlât Edinme ile ilgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye'de Tanınması*, Ankara 2002
- Sargın, F., *Yabancı Gerçek Kişilerin Türkiye'de Taşınmaz Mal Edinmeleri ve Sınırlı Aynı Haklardan Yararlanmaları*, Yetkin Yayınları, Ankara 1997.
- , Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda Değişiklik Yapan 2003 Tarihli ve 4866 Sayılı Kanun Kapsamında Bir Değerlendirme, AÜHFD, 2004, Cilt 53, Sayı 1, s.27-63.
- Selçuk, İ., "İçilen Ant, Verilen Söz Yalan mı?", *Cumhuriyet*, 3 Eylül 1993.
- Seviç, M.R./Seviç, V.R., *Devletler Hususi Hukuku (Giriş-Vatandaşlık)*, 4.Bası, İÜHF Yayını, İstanbul 1967.
- Sirmen, K.S., *Hava Araçlarının Tabiiyeti*, Vedat Kitapçılık, Ankara 2005.
- Sirmen, K.S./Aser, Bilge Ersan, Şikago Konvansiyonunun 83 Bis Maddesinin Uluslararası ve Türk Havaçılık Hukukuna Etkileri, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, cilt 8, sayı 1, 2017, s. 287-317.
- Soysal, M., "Çifte Vatandaşlık Talimi", *Hürriyet*, 17 Ocak 1995.
- Tan, T., *İdari İşlemin Geri Alınması*, AÜSBF Yayını, Ankara 1970.
- Tanör, B., *Türkiye'de Kongre İktidarları (1919-1920)*, YKY, İstanbul 1998.

- Tarman, Z.D., "Türk Vatandaşlığının İradi Kayıp Halleri", *Türk Vatandaşlığı Kanun Tasarısı Sempozyumu (29 Şubat 2008) Bildiriler* (Ed. Vahit Doğan/Feriha Bilge Tanrıbilir/Banu Şit), Ankara 2008, s.185-192.
- Tanrıbilir, F.B., "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı için Bazı Öneriler", *TBB Dergisi*, 2009, Sayı 81, s.1-38, (Öneriler).
- , "TVK Tasarısının Vatandaşlığın Kaybına İlişkin Hükümleri", *TBB Dergisi*, 2008, Sayı 76, s.27-63, (Kayıp).
- , "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Hükümleri", *TBB Dergisi*, 2008, Sayı 75, s.27-62, (Kazanma).
- Tekinalp, G., *Türk Yabancılar Hukuku*, 8.Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2003.
- Teksoy, B., "6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na Göre Yabancıların Vize Alma Zorunluluğu", *AÜHF Dergisi*, 2013, Cilt 62, Sayı 3, s.855-906.
- Teksoy, B./Özbek Hadimoğlu, N., "Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Sözleşme Karşında TVK", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2013, S.107, s.221-244.
- Tezcan, D., "Yurt Dışında İşlenen Suçlarda Türk Hukuku Bakımından Yabancı Ceza Kanununun Değeri Sorunu", *AÜSBF Dergisi*, 1984, Cilt 39, Sayı 1-2, s.111-156.
- Tiryakioğlu, B., "Yeni Türk Vatandaşlığı Kanununun Eleştirel Analizi", *Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler, Uluslararası Sempozyum Bildirileri 15-16 Mayıs 2009*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2010, s.24-66, (Analiz).
- , "Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısına Göre Vatandaşlığın Yetkili Makam Kararıyla Kazanılması", *Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı Sempozyumu (29 Şubat 2008) Bildiriler*, (Ed.Vahit Doğan/Feriha Bilge Tanrıbilir/Banu Şit), Ankara 2008, s.78-96, (Kazanma).
- Turgut, C., *Yapay Döllenme Taşiyıcı Annelik ve Soybağına İlişkin Hukuki Sorunlar*, On İki Levha Yayıncılık, Eylül 2016, İstanbul.
- Turhan, T., *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yurttaşlık Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, (Kıbrıs Yurttaşlığı).
- , "Türk Vatandaşlığından Çıkanların Hakları" (TVK m.29 Üzerine Bir İnceleme), *AÜHF Dergisi*, Cilt 46, 1997, Sayı 1-4, Ankara 2000, s.41-65, (Çıkanların Hakları).
- Turhan, T./Tanrıbilir Feriha Bilge, *Vatandaşlık Hukuku*, 4. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.
- Tütüncübaşı, Uğur, "Milletlerarası Usul Hukukunda Teminat Gösterme Yükümlülüğü", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2010, Cilt 12, Sayı 2, 2010, s.183-223, (Teminat).
- Uluocak, N., *Türk Vatandaşlık Hukuku*, Gözden Geçirilmiş Yeni Bası, İstanbul 1989.
- Unat, İ., *Nottebohm Kararı ve Tabiiyetin Gerçekliği İlkesi*, AÜSBF Yayınları, Ankara 1966.
- , *Türk Vatandaşlık Hukuku* (metinler-mahkeme kararları), AÜSBF Yayınları, Ankara 1966.
- Üçok, C./Mumcu, A./Bozkurt, G.; *Türk Hukuk Tarihi*, 10.Bası, Savaş Yayınları, Ankara 2002.
- , *Türk Hukuk Tarihi*, Gözden Geçirilmiş 7.Bası, Savaş Yayınları, Ankara 1991.

KARAR, MEVZUAT VE BELGE DERLEMELERİ

- Akad, M./Dinçkol, A., *Gereğçeli-İçtihatlı 1982 Anayasası*, Alkım Yayını, İstanbul 1998.
- Berki, O.F./Ansay, T./Araç, T., *Devletler Hususi Hukuku ile İlgili Danıştay ve Yargıtay Kararları*, AÜHF Yayını, Ankara 1975, Cilt 1.
- Council of Europe, *Council of Europe Achievements in the Field of Law-Nationality*, DIR/JUR (98) 1, Strasbourg, 1998.
- Ekşi, N., *Milletlerarası Nitelikli Davalara İlişkin Mahkeme Kararları*, İstanbul 2007.
- Gereğçeli Anayasa Önerisi*, AÜSBF Yayını, Yayın nu. 497, Ankara 1982.
- Nomer, E./Eskiyurt, Ö., *Avrupa Sözleşmeleri*, İÜHF Yayınları, İstanbul 1975.
- Özman, A. (çev.), *Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi*, İstanbul Deniz Ticaret Odası Yayını, Yayın numarası 5, İstanbul 1984.
- Sakmar, A./ Ekşi, N./Yılmaz, İ., *Milletlerarası Özel Hukuk ve Usûl Hukuku Hakkında Kanun-Mahkeme Kararları*, 3.Bası, İstanbul 2001.
- Tiryakioğlu, B./Aygün, M./Şengür, E., *Türk Uluslararası Özel Hukuk Mevzuatı*, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.

Dizin

- 1924 Anayasası 17, 18, 27, 62, 63, 65, 75, 289, 391
1961 Anayasası 17, 18, 27, 45, 65-67, 70-72, 165, 199, 206, 248
- ABD 7, 9-11, 28, 71, 79, 80, 101, 106, 108, 120, 144, 163, 285, 301, 376
açık deniz 33, 102, 284-287, 299, 300
Adalet Bakanlığı 34
adil (düzgün) yargı 18, 252
Afganistan 152, 365
ahali 3, 22, 27, 62, 266-268, 274
Ahıska Türkleri 78, 155, 363, 364
ahlak 52, 63, 109, 111, 118, 119, 120, 132, 138, 315, 324, 337, 339
AİHS 10, 18, 28, 35, 43, 45, 47, 57, 130, 134, 252, 311
aile 8, 15, 23, 26, 35, 46, 74, 81, 99, 110, 113, 118, 119, 124, 127, 129, 133, 134, 140, 141, 142, 155, 157-160, 173, 179, 185, 197, 244, 245, 251, 265, 273, 275, 276, 325, 327, 331, 333-338, 340-342, 344, 347, 349, 350, 351, 353, 354, 357-360, 363, 365, 368
ailede uyrukluk birliği 129, 141
Almanya 5, 29, 43, 47, 52, 74, 76, 77, 79, 80, 84, 125, 139, 144, 155, 178, 261, 304, 367
Amerikan İnsan Hakları Mahkemesi 44
Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi 44, 45, 164
Amerikan Samoası 11
Anayasa Hukuku 18, 26, 27
Anayasa Mahkemesi 65, 72, 95, 391
anonim şirket 257, 294, 295
apatride 26
arazi değişimi 14, 15, 19, 53, 105, 164, 264, 265, 267
Askerlik Kanunu 53, 76, 77, 160, 183, 208
Asliye Hukuk Mahkemesi 198, 291, 317
Atatürk 391
Avrupa Birliği (AB) 22, 23, 28, 29, 41, 70, 73, 116, 125, 305
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 6, 7, 31, 35, 37, 38, 43, 45, 47, 54, 57, 110, 119, 252, 275, 277, 311
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 9, 10, 18, 28, 31, 35, 38, 43-45, 47, 57, 110, 130, 134, 252, 275
Avrupa Konseyi 15, 44, 146, 273, 275, 367, 374-377
Avrupa Parlamentosu 29
Avustralya 10, 52
Avusturya 6, 31, 43, 79, 84, 125, 288, 299, 367
Aybay Hukuk Araştırmaları Vakfı 77
- bağlı yetki 151
bağlılık andı 108
Bakanlar Kurulu 4, 44, 54, 64, 69, 73, 77, 78, 81, 83, 106-109, 112, 113, 122, 124, 125, 149, 155, 158, 177, 182, 186-189, 195, 200, 205, 208, 212, 218, 219, 226, 242, 250, 253, 254, 285, 324, 325, 328, 329, 331-333, 336, 337, 340, 345, 352, 360, 361, 363-366
bayrak 12, 281-291, 294-301, 310
bayrak şahadetnamesi 283, 291, 296, 298, 299
bayrak yasası 12, 285
Belçika 84, 125, 144, 312, 367
belirge (karine) 103, 115, 118-120, 241-246
beyan 98, 106-108, 150, 157-159, 165, 203, 212, 214, 217, 218, 221, 244, 253, 329, 331, 338, 340, 342, 347, 352
birden çok uyrukluk 6, 39-41, 45, 55, 56, 74
Birleşmiş Milletler (BM) 3, 20, 31, 38, 43-45, 51, 52, 54, 101, 130, 163, 272, 284, 299, 300, 309, 310, 314, 315
boşanma 134, 334, 335, 338, 340, 341, 346, 350, 358
Bölge İdare Mahkemeleri 248
Bulgaristan 28, 125, 188, 269, 367
butlan 136-139, 166, 167, 221, 326, 343, 350
- cali evlenme (*bkz.* yalancı evlenme)
Calvo kaydı 36
Ceza
ceza sorumluluğu 12
ceza yargılaması 49
Churchill, Winston 7
CIEC 15, 54, 84, 85, 272

- CMK 122, 286
Commonwealth 10
cumhurbaşkanı 28, 33, 83, 106, 108, 123, 125, 156, 194, 200, 202, 205, 206, 208, 228, 231, 249, 250, 284, 290, 305
Cumhuriyet 11, 18, 27, 32, 50, 53, 62-65, 69, 70, 72-75, 78, 80, 101-103, 106, 120, 122, 124, 125, 132, 134, 136, 137, 147, 149-151, 158, 177, 178, 186-190, 195, 201, 203, 240-245, 255, 261, 267, 269, 288, 299, 301, 305, 321, 323, 328, 331, 333, 334, 345, 354, 356, 358-361, 363, 365, 367, 391
Cumhuriyet savcıları 137
Cumhuriyet Savcılığı 137
çifte uyruluk 55, 57, 66, 74-76, 78-81, 96, 108, 125, 141, 170, 171, 179, 182, 208, 264, 298
Çin 3, 192
çocuklar 8, 17, 22, 23, 26, 41, 44, 52, 61, 63, 64, 66, 74, 94-103, 118, 124, 127-130, 137, 144, 146, 148, 150-153, 159, 170, 174, 187, 189, 193, 195, 197, 198, 210, 211, 214-216, 220, 228, 244, 245, 253, 266, 324, 326-330, 332, 333, 335-338, 340, 341, 343-348, 350, 351-353, 355, 358, 359, 368-371
çokuluslu şirketler 314
damga vergisi 160, 366
Danışma Meclisi 70-72
Danışma Meclisi Tutanak Dergisi 72
Danıştay 18, 56, 107, 112, 113, 158, 215, 221, 244, 248-251, 253-257
Danıştay dışı yargı organları 256
Danıştay Kanunu 248, 249
Danimarka 79, 125, 367
dava
dava açma 35, 48, 49, 136, 137, 221, 238, 251, 253, 254, 256, 312
dava açma süresi 221
dava yolu 47, 251
davacı 47, 48, 56, 95, 107, 109, 110, 113, 139, 221, 238, 247, 254, 294
davalı 47, 48, 113, 139, 238
davanın reddi 253
delil türleri 240
denetim 62, 67, 68, 71, 72, 111, 114, 125, 140, 165, 198, 247-249, 252, 255, 285, 286, 294, 300, 301, 303, 313, 314, 371, 392
deniz ticareti 286, 291, 292, 295, 296
Denizde Zapt ve Müsadere Kanunu 284, 290
Dernekler Kanunu 258, 317
devlet
devletlerin ardıllığı 14, 15, 19, 105, 263, 272-275, 372, 373
devletin egemenliği 17, 22, 33, 35, 102, 263, 304
dilekçe 29, 30, 76, 150, 181, 211, 335, 336, 338-340, 342, 344, 348, 351, 353, 354, 358-360
diplomatik koruma 34-42, 52, 54, 312, 313
Doğu Almanya 261
Doğu Avrupa ülkeleri 11, 273
doğum yeri 20-22, 44, 52, 56, 64, 93-97, 100-103, 164, 170-172, 323, 324, 330, 334, 336, 353
donatma iştiraki 293
Düstur 32, 54, 61, 63, 207, 288
egemenlik 3, 14, 34, 35, 107, 113, 257, 263, 264, 277, 287, 299, 309, 314, 373
Ekonomik ve Sosyal Konsey 257, 311, 314
Emekli Sandığı 31
Enver Paşa 63
erginlik (rüşt) 17, 23, 57, 61, 63, 76, 78, 95, 106, 108, 114, 115, 124, 127, 128, 129, 145, 146, 148, 149, 152, 153, 159, 169, 170, 171, 172, 178, 179, 197, 198, 206, 228, 265, 266, 324, 326, 327, 329, 332, 333, 337, 343, 344, 346, 353, 354, 358-360, 368
eşitlik 11, 17, 18, 30, 94, 130, 132, 193, 355
evlat edinme 21, 94, 143, 144-146, 165, 171, 324, 326, 330, 334, 336, 343, 344, 350, 353, 370
evlenme 8, 17, 21, 23, 28, 55, 57, 61, 64, 69, 74, 79, 90, 98, 99, 107, 109, 111, 114, 118, 124, 129-134, 136-143, 147, 150, 167, 169, 170, 171, 178, 216, 225, 226, 228, 232, 240, 249-251, 325, 326, 334, 335, 337, 338, 340, 341-343, 346, 347, 350, 352, 355, 358, 360, 361, 363, 365
evlilik birliği 94, 96, 97, 100, 128, 129, 134, 138, 152, 251, 324, 325, 335, 342, 346, 347, 350
Evlilik Hukuku 15, 84
feodal yapı 10
Fransa 10, 28, 84, 125, 367

- gayrimenkul (ayrıca *bkz.* taşınmaz) 186, 192, 363, 365
- geçersiz (bâtil) 5, 98, 138-140, 146, 180, 185, 327, 360
- Gelir Vergisi 50, 332
- gemi sicili 289-291, 295, 296, 298, 301
- genel ilkeler 13, 219, 264
- genel müsadere cezası 71
- genişletici yorum 152
- genuine link* 284, 300, 382
- gerçek kişiler 3, 4, 10-12, 20, 255, 257, 258, 272, 284, 288, 290, 292, 295, 296, 300, 303, 306, 313, 317, 368
- gereççeli teklif 124, 325
- geriye yürüme 220, 221
- Global Compact* 315
- göçmen 22, 74, 76, 77, 108, 126, 153-160, 163, 325, 333, 340, 363-366
- gümrük 160, 299, 305, 363-366
- gümrük vergileri 160, 299, 366
- hacir 179
- haciz 307
- haklar
  - hak arama özgürlüğü 252
  - hak düşürücü 137, 149, 228
  - hak sahibi 8, 9, 253, 254, 266, 281
  - hakkın kullanılması 164, 173, 174, 183, 327, 330, 353, 354
  - haklardan yararlanma 28, 35, 43, 60, 158, 188, 190-193, 237, 311
- haksız eylem 38
- haksız rekabet 300
- halk 3, 7-11, 99, 125, 268, 269, 286, 295
- halkoyması 22
- hapis cezası 34, 122, 296, 357
- harç 108, 128, 157, 160, 301, 364, 371
- Harçlar Kanunu 108
- hava aracı 12, 33, 102, 281, 286, 303-307
- Hazine 217, 329, 363
- Hırvatistan 36, 57, 188, 261, 367
- hısmılık 136, 159
- himaye pasaportu 63
- Hindistan 3, 10, 23, 101, 266, 288
- Hollanda 10, 75, 79, 84, 125, 144, 301, 367
- hukuk
  - hukuk devleti 72
  - hukuk düzeni 16, 25, 36, 47, 60, 61, 103, 220, 250, 255
  - hukuk kişisi 28, 29, 37, 264, 281, 290
  - hukuk uygulaması 28, 237, 239
  - hukuka aykırılık 23, 35, 38, 113, 192, 213, 215, 221, 238, 255, 272
- HMK 48, 239
- hükmi şahıs 291
- hükümet 47, 52, 56, 60, 62, 72, 80, 125, 149, 156, 157, 190, 191, 201, 205, 206, 253, 254, 286, 375
- ICAO 304
- ibraz 81, 185, 186, 194, 245, 328, 331, 335, 338, 341, 349, 351, 354, 355, 358, 359, 360
- icra takibi 48
- İdare Hukuku 29, 31, 113, 212, 213-215, 219-221, 255
- İdare Mahkemeleri 113, 248-250, 254, 257
- idari yargı
  - idari yargı denetimi 111-115
  - idari yargı kararları 112
  - idari yargı organları 111
- İdari Yargılama Usulü Kanunu 49, 248
- ihlal 35, 38, 40, 47, 254, 285, 289
- ikametgah 20, 115, 116, 266
- İkinci Dünya Savaşı 5, 7, 271, 287
- iltica 53, 117, 154, 155, 337, 356
- İngiltere 7, 10, 44, 79, 101, 120, 125, 140, 144, 163, 285, 286, 301, 367
- İnsan Hakları Evrensel Bildirisi 9, 28, 43, 44, 46, 51, 53, 57, 163, 164
- İnsan Hakları Komitesi 31, 46
- ipotek 307
- iptal davası 113, 137, 138, 221, 250, 253
- İrlanda 22, 23, 79, 125, 367
- İspanya 29, 57, 74, 84, 125, 312, 367
- İsveç 79, 144, 367
- İsviçre 20, 84, 110, 125, 139, 140, 286-288, 299, 367
- işveren 74
- İtalya 8, 29, 43, 57, 63, 84, 125, 146, 288, 299, 367
- jus sanguinis* 6, 22, 23, 45, 52, 61, 93, 94
- jus soli* 22, 23, 52, 93, 101, 164

- kaçakçılık 84, 119, 185, 348
- kamu
 kamu davası 201, 203
 kamu gücü 3
 kamu hizmeti 18, 28, 194, 196, 328
 kamu hukuku 8, 16-18, 46, 56, 194, 196,
 257, 311, 312, 328
 kamu hukuku tüzel kişileri 311, 312
 kamu tüzel kişileri 305
 kamu yönetimi 29, 30
- kan bağı (*bkz. ayrıca jus sanguinus*) 6, 7, 20-
 22, 45, 52, 61, 64, 94, 143, 171, 172
- Kanada 7, 10, 23, 46, 304, 312, 376
- kanıtlama (ispat) yükü 43, 61, 297
- Kanun-ı Esasi 9, 47, 61, 63
- kanuni mirasçılık 69, 78, 186, 187, 189, 195
- Kara Avrupası 16
- kefalet 239
- KHK 34, 290
- kızılderili (indian) 11
- KKTC (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) 69,
 73, 106, 132, 134, 147, 149-152, 331, 345,
 358-361
- komandit şirket 294
- konsolosluk 15, 23, 35, 142, 156, 157, 285, 343
- kooperatif 306, 312, 365
- kölelik 8, 9, 28
- Kurumlar Vergisi 316
- Kuzey Kore 285, 301
- Küba 55, 285
- Küresel Uzlaşma 315
- Lihtenştayn 5, 387
- Lozan Barış Antlaşması 287, 288
- Lozan Konferansı 267, 268
- Lüksemburg 84, 367
- mahkeme
 mahkeme içtihatları 283
 mahkeme kararları 7, 40, 59, 100, 144,
 258
- Maliye Bakanlığı 331, 366
- Medeni Hukuk 18, 143, 312
- Medeni Kanun (MK) 17, 70, 94, 98, 99, 100,
 109, 114-116, 128, 129, 136-140, 143, 144,
 155, 172, 178, 179, 198, 242, 243, 291, 296,
 305-307, 316, 317, 334, 337
- Yeni Medeni Kanun (YMK) 138, 139, 178
- menkul 186, 192, 305, 363, 365
- mevzuat 56, 73, 112, 113, 149, 203, 244, 290,
 295, 307, 332, 351, 354, 357, 360, 361
- MGK 71, 73
- Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku
 (MÖHUK) 5, 23, 26, 48, 56, 97, 100, 101,
 114, 129, 136, 145, 238, 258, 316, 335
- milletvekili andı 80
- Milli Güvenlik Konseyi 71
- monarşi 10, 11
- muhaceret 68, 153, 154
- muhacir 155, 157-160, 218
- mübadele 267, 268
- mücbir sebep 117, 298
- Nepal 7, 288
- nihai karar 200, 250, 258
- Norveç 79, 367
- Nottebohm Kararı 5, 15, 36, 40, 300
- nüfus
 nüfus (hüviyet) cüzdanı 158, 240-242,
 244, 245, 351, 352, 359, 360
 nüfus kütüğü 110, 158, 244, 254
 nüfus sicili 240, 245
- Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel
 Müdürlüğü 83, 84, 110, 111, 113, 119,
 243, 323, 333
- olağanüstü hal 53, 201, 285
- Osmanlı dönemi 59, 75, 315
- ödençe (tazminat) 35, 37
- ölüm 134, 334, 335, 338, 340, 341, 346, 347,
 358
- özel hukuk 8, 16, 17, 34, 37, 40, 56, 97, 100,
 130, 240, 258, 311, 312, 316, 355
- özel kanun 155, 157, 196
- özgürlük durumu 8
- Pakistan 10, 155, 365
- Pasaport Kanunu 116, 209, 245, 246
- pasaport yerine geçen belgeler 52, 242, 245,
 246, 330, 354
- pembe kart 79, 125, 188, 367
- Polonya 79, 125, 188, 367
- resmi belgeler 131, 195, 241, 244, 355
- reşit 23, 57, 115, 159, 189, 195, 265

- Roma Antlaşması 312
 Roma Hukuku 8, 163
 Roma yurttaşlığı 8
 Rusya 79, 286, 367
- sanık 31-33, 122
 satım sözleşmesi 239
 savaş hali 201, 202, 204-206, 284, 313, 329
 savunma hakkı 48
 seçme hakkının kullanılması 17, 41, 85, 89,
 90, 95, 96, 132, 144, 147-153, 166, 167,
 169, 170, 172, 174, 177, 225, 227, 228, 231,
 269, 324-327, 330, 336, 344, 345, 347, 353
 senet 98, 239, 243, 294, 295
 serbest delil 240
 sıkıyönetim 201
 sınırđışı 5, 10, 42, 43, 46, 47, 53, 54, 217, 238,
 255
 silah kaçakçılığı 71
 siyasal partiler 27, 306, 317
 sosyal güvenlik 26, 30, 31, 192, 301
 Sosyal Güvenlik Hukuku 30, 192
 Sosyal Güvenlik Kurumu 31
 Sovyetler Birliği 36, 255, 261, 363
 soyadı 6, 108-110, 129, 143, 347, 357-360
 soybağı (soydanlık) 22, 44, 61, 64, 66, 93, 94,
 97-101, 128, 143, 240
 soybağının düzeltilmesi 98
 sömürgecilik 10, 11, 47, 125
 sözel yorum 117, 136, 140, 152, 188
 suç işleyen 33, 34, 146
 Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi
 32
 Sulh Hukuk Mahkemeleri 198
- takdir yetkisi 36, 37, 42, 106, 108, 111-113,
 121, 123, 125, 132, 133, 145, 146, 153, 182,
 184, 195, 212, 227
 tam yargı davaları 248
 Tanık Koruma Kanun Tasarısı 49
 tapu 121, 188, 306, 363, 365
 tapu sicili 306
 taşınmaz (*bkz.* gayrimenkul)
 TBMM 6, 28, 44, 73, 77, 141, 144, 145, 153,
 163, 178, 186, 187, 190, 191, 206, 273, 289,
 295, 367
 TBMM *Tutanak Dergisi* 191
 teamül 21, 37, 103
- tebaa 3, 10, 32, 53, 59, 60, 61, 267
 tebligat 73, 250, 254, 331, 339, 341, 360
 tebliğ 205, 206, 208, 242, 256, 331, 357, 360
 Telsik
 telsik yolu 44, 64, 75, 107, 108, 114, 117,
 123, 124, 227, 249, 250
 telsik başvurusu 110
 temel haklar 28, 35, 43, 44, 255
 teminat 48, 49, 180, 238, 348
 temsilcilikler
 dış temsilcilik 110, 123, 142, 172, 181,
 183, 185, 202, 205, 244, 323, 327, 329,
 330, 333, 334, 348, 351, 354, 359, 360
 diplomatik temsilcilik 23, 41
Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi 67
 temyiz 49, 113, 256, 257
 terkin 292
 tescil
 tescil devleti 299, 300, 303, 310
 sicile tescil 291, 293, 295, 296, 298, 299,
 307, 317
- ticaret
 Ticaret Hukuku 312
 ticaret ortaklıkları 12, 312, 313
 ticari işletme 315
- toprak esası 22, 96
 Türk Anayasa Hukuku 18
 Türk Bayrağı 34, 283-286, 288-298
 Türk Göçmenler Birliği 76, 77
 Türk soyu 68, 112, 113, 124, 126, 151, 155-
 157, 159, 160, 196, 332, 333, 339, 365
 Türk Uluslararası Gemi Sicili 289-291, 295,
 296, 301
 Türkiye Barolar Birliği 54, 72, 80, 150, 307,
 391
 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 18, 27, 32,
 80, 321, 391
 tüzel kişiler 3, 10-12, 30, 34, 36, 48, 49, 257,
 258, 272, 281, 293, 295, 297, 305, 307, 311-
 313, 316, 317
 tüzel kişilerin uyrukluğu 12, 257, 272, 311,
 312, 316, 317
 tüzük 14, 290, 316, 368
- uçak 3, 11, 12, 281, 285, 303-307
 ulusal hukuk 33, 36, 41, 84, 267, 322, 330,
 386, 389
 ulusal yetki 20, 51, 368

- Uluslararası Adalet Divanı 5, 9, 15, 36-38, 40, 300, 311, 312
- Uluslararası Hukuk Komisyonu 64, 272
- Uluslararası Kişi Halleri Komisyonu 15, 54, 84, 272
- uluslararası özel hukuk 40
- Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü 304, 305
- usul kuralları 47, 112, 233
- uyuşmazlık 128, 237, 238, 240, 253, 254, 257, 258
- uyuşturucu madde 71, 119, 122, 357
- uyuşturucu madde kaçakçılığı 122, 357
- uzay aracı 282, 309, 310
- uzlaştırma 66
- ülkesine girmek hakkı 44, 45, 47, 209
- ülkeyi terk 42, 45, 266, 268
- vakıf 258, 281, 293, 295, 306, 312, 316, 317
- vasi 243, 244, 354, 359, 360
- vatan hizmeti 18, 30, 53, 183, 238
- vatana bağlılıkla bağdaşmayan eylemler 27, 57, 67, 166, 182, 199, 200, 321, 391
- vatandaşlık
- vatandaşlığın kazanılması 7, 13, 28, 46, 66, 69, 85, 89, 90, 101, 106, 108, 114, 122, 124, 137-140, 144, 145, 147, 151, 154, 158, 159, 179, 186, 212, 213, 216, 217, 220, 233, 239, 241, 244, 255, 324, 336
  - Vatandaşlık Hukuku 7-9, 13, 14, 59, 65, 68, 71, 72, 83, 89, 91, 93, 100, 117, 121, 125, 128, 143, 148, 153, 155, 165, 168-170, 172, 182, 183, 199, 207, 212, 237, 269, 392
  - vatandaşlık ilmuhaberi 242
  - vatandaşlıktan çıkarma 27, 67, 71, 72, 111, 165, 199, 248, 321
  - vatandaşlıktan çıkma 166, 177-181, 183, 184, 188-191, 195, 197, 209, 249
- Venezuela 28, 106
- Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu 50
- vergi
- vergi hukuku 50, 313
  - vergi ödeme 9, 60
  - vergi ödevi 50
- vesayet 198
- yabancı
- yabancı devlet hizmeti 201, 204-207, 228
  - yabancı devlet uyrukluğu 60, 77, 80, 181, 182, 188, 191
  - yabancı erkek 57, 131, 136, 225
  - yabancı gemi 288, 290, 296, 297
  - yabancı kadın 17, 22, 64, 69, 79, 90, 99, 130, 131, 139, 166, 167, 170
- yalancı evlenme 138, 139
- yaptırım 21, 139, 180, 217, 220, 232, 315, 391
- yargı
- yargı sistemi 248
  - yargı yetkisi 34, 303
- yargılama 40, 48, 49, 119, 135, 238, 248, 252, 337, 341
- yargılama giderleri 238
- Yargıtay 18, 56, 109, 110, 138, 221, 257, 258, 288, 292, 294, 317
- yasa çatışması 53, 129, 136
- yasama
- yasama organı 78, 80, 187
  - yasama yılı 6, 70, 73, 77, 191
- yazılı hukuk kuralları 14
- Yeni Kaledonya 10
- yerel yönetimler 28
- yerleşim yeri 20, 53, 114, 122, 198, 266, 317, 334, 336, 337, 342, 354, 356, 359, 360
- yetki kanunu 290
- yetkili mahkeme 198, 248
- Yunanistan 63, 84, 125, 155, 188, 267, 268, 269, 367
- yurda girme hürriyeti 5, 45, 46, 6